

Hvem planlægger vi for?

Introduktion til 8. 'Byforskning uden grænser' konference
Center for Strategisk Byforskning, Dansk Byplanlaboratorium
1. marts 2018, Arkitektskolen Aarhus
Niels Albertsen
Professor emeritus, cand.scient.pol., Arkitektskolen Aarhus
na@aarch.dk

Hvem planlægger vi for eller måske rettere, hvem burde vi planlægge for i et Danmark af byer, hvor mobilitet ind og ud bliver stadig mere karakteristisk? Det er vores tema: Pendlere, turister, flygtninge, immigranter, studerende, virksomheder er på mere eller mindre varige ophold i vores byer. Hvis vi taler om bosætning som noget der finder sted i både tid og rum, så er der mange flere slags beboere i vores byer end de fastboende, dvs. dem der bebor byen i længere tid. Vi har en tendens til kun at kalde de fastboende for byens borgere, det er dem, der har folkeregisteradresse i byen, betaler skat og har stemmeret, hvis de har nået skelsår og alder. Men i det langsigtede perspektiv er der også *hele tiden* nogle på kort ophold. Hvis det lange stræk i tid er kriterium på bosætning, så er der hele tiden, altså i det lange stræk, også kort-tids bosatte i vores byer. Og det i stadig stigende grad. Men husker vi at tænke tilstrækkeligt meget på det i vores planlægning?

For at skyde mig ind på vores problemstilling vil jeg tillade mig referere lidt til mine personlige erfaringer med nogle steder i Europa, som jeg holder meget af, og hvor jeg kommer rimeligt ofte uden at være fastboende borger: Det er Hirtshals, Paris og Venedig. Jeg begynder med Hirtshals.

For snart 2 år siden var jeg på Aalborg Universitet opponert på Ida Sofie Gøtzske Langes aldeles udmærkede Ph.d.-afhandling om Hirtshals. Den har titlen "Transit- eller leveby". Hun ser i afhandlingen Hirtshals som i høj grad todelt: i en leveby for de fastboende og en transitby for dem, der er på vej andet steds hen, ned i Danmark og Europa og op til Norge. Hun finder, at de to byer har for lidt med hinanden at gøre, og stiller forslag til, hvad man kan gøre for at få de to 'slags' byer til at befrugte hinanden, dvs. få transitterne til at lade være med at dreje fra til færgerne inden de kommer til Hirtshals og køre forbi, når de skal ned i DK. Nogle af hendes forslag er nu, så vidt jeg ved, blevet indoptaget i planlægningen. Alt sammen meget godt og et godt eksempel på, hvad vores problemstilling i dag handler om. Men der var en ting jeg manglede. Det forholder sig sådan, at min hustru og jeg har sommerhus deroppe, ved Kjøl strand øst for Hirtshals. Når vi og alle de andre, der kommer i sommerhusene, er der, så er vi hverken fastboende eller i transit, men en anden slags beboere i et andet tids-rum. Vi er ikke transitby, for vi slår os ned, men vi er heller ikke leveby, for vi bor mere fast andre steder. Hvorfor er dette midt-imellem vigtigt? Det er det fordi urban design i Hirtshals, hvis vi er opmærksomme på det, kommer til at handle om *en mere mangfoldig befolkning* end de transiterende og de fastboende, ikke mindst det 'lille Tyskland' man kan føle sig hensat til i de tyske ferieperioder. Når Hjørring får bygget et nyt Vendsyssels Teater eller

en god svømmehal, så forbedrer det også min mellemlange bosætning i kommunen. Alternativet, partiet altså, foreslog for et stykke tid siden, at der skulle overføres skat til sommerhuskommunerne fra os, der ikke bebor dem som såkaldt fastboende, ud over grund- og ejendomsskatten, som vi allerede betaler. Forhåbentlig på en sådan måde, at skatten ikke bliver lagt oven i den skat, jeg allerede betaler i Aarhus kommune! Hvordan det nærmere skulle organiseres må guderne vide, om der også skulle følge noget stemmeret i en eller anden forstand med, må guderne også vide, men selve tankegangen er ikke ved siden af vores tematik i dag. Vi er nogle der *bebor* Hirtshals og Hjørring kommune ved at *komme og gå*.

Eller tag Paris hvor jeg ofte kommer i faglig sammenhæng og som turist. Hvem er Paris' befolkning? Der er hele tiden turister, '*turisten*' er fastboende kunne man sige, en rolle eller en karaktermaske med Karl Marx's ord, som *hele tiden* udfyldes med forskellige individer. At det er afgørende vigtigt for Paris blev klart og tydeligt, da turisterne blev væk i forbindelse med terrorangrebene. Cafeer lukkede, hoteller affolkedes, folk blev arbejdsløse. Betydningen var også klar for år tilbage, da bystyret iværksatte en sproglig og høflighedsmæssig opdragelse af turistbranchens personale for at komme af med den parisiske arrogance, såvel adfærdsmæssigt som sprogligt. Her blev beboeren 'turist' rettesnor for nogle de faste beboeres adfærd. Eller tag Venedig, hvor jeg kommer i forbindelse med arkitekturbiennerne. Her er 'turisten' fastboende i så høj grad, at det er en plage for turisterne selv og byens indbyggere i øvrigt. Hvilket har affødt protester fra de fastboende. Her ser vi en anden dimension af vores tema: *konfliktpotentialer i sameksistensen mellem de tidsmæssigt forskelligt bosatte borgere*. Hvem skal prioriteres hvor meget, hvor findes balancen, i hvilket omfang kan mobilitetsprocesserne styres, hvor stor en del af boligmassen skal udlejes gennem airbnb, jævnfør debatten i Berlin?

Et godt eksempel på permanent underprioritering af de korttids-fastboende men heltids tilstedeværende 'karakterer', er de studerende i vores store universitetsbyer. Kaos hersker i august-september når de kommer, og inden de går igen har mange betalt meget høje huslejer for meget få kvadratmeter. Men det skaber også mulighed for nye temporære boformer, hvilket vi skal høre om i Frederik Buscks oplæg om flytbare studenterboliger.

I dette tilfælde svarer boligformens tidslighed til bosætningens tidslighed. De korttids fastboende bebor boligformer, der kan flyttes i tid og rum. På sin vis kan man sige noget tilsvarende om modernitetens nye byer og bebyggelser. Da de var nye, var det også nye beboere, der flyttede ind i dem. Der var ingen fastboende i forvejen. Men mange af de nye flyttede væk igen, og i stedet kom der *nye nye*, indvandrere og flygtninge. Her synes nu problemet så at være, at nogle af disse nye beboere ikke er temporære nok. De kommer, bliver fastboende og går ikke igen. Eller også er de ikke mobile nok, deltager for lidt, siges det, i det omgivende bysamfund, opretter såkaldte parallelsamfund. Her er det altså de fastboende borgere, der er noget i vejen med, de er ikke flygtige nok. Selv om de måske lever transnationale liv og bruger byen mere, end man måske skulle tro.

Hvem der bruger byen kommer Christian Fertner ind på. Hele den samlede problematik omkring de nye byer i dag tager vi op med Gellerup som eksempel. Det gør vi i Per Frølund og Tom Nielsens forelæsning og i ekskursionen til Gellerup i eftermiddag.

Men hvad med de mindre byer? Har de et andet greb på dem, der kommer og går? Flygtningene. Selv om mindre byer er lige så meget præget af mobilitet som store bysamfund – hvis man bor der, så arbejder man der nok ikke, og arbejder man der, så bor man der nok ikke – så er der måske nogle fællesskabsformer i lokalsamfundet, som kan hjælpe flygtningene godt på vej. Her synes problemet at være det omvendte af de nye byer. Borgmestrene vil gerne have, at de bliver noget længere, at de kommer og bliver og ikke fly(g)ter til de store byers nye byer. Så de kan hjælpe til at holde befolkningstallet oppe, skolen i gang og købmandsbutikken i live. Det kommer Lise Herslund ind på.

For disse borgmestre er den voksende diversitet i lokalsamfundene altså en ressource, der skal understøttes og bruges. Er det også sådan i store bysamfund, som ifølge projektet DiverCities kendetegnes af hyperdiversitet? Det vil sige, at byen ikke kun skal ses som diversificeret i etnisk, demografisk og socioøkonomisk forstand, men også i forhold til livsstile, holdninger og aktiviteter. Jo mere mobilitet, jo mere kommen og gåen af jo flere forskellige, jo mere hyperdiversitet. Er det en ressource i sig selv, eller kan det blive det? Det kommer Hans Thor Andersen ind på.

Mere bredt kan man spørge: er det ikke vigtigt – i en verden, hvor migrationer ikke tegner til at forsvinde foreløbig, måske snarere tværtimod, fordi voksende migration og voksende klimaproblemer flettes mere og mere sammen – er det så ikke vigtigt at tænke igennem, hvordan vi kan indrette vore byer, så de bliver bedre ”arrival cities”, bedre i stand til at huse migranter og flygtninge som er på vej, som kommer og går og er *fast tilstedeværende* på den måde. De er her – i går, i dag og i morgen. Det kommer Michelle Provoost og Wouther Vanstipouth, som nu får ordet, ind på.